

БЪЛГАРСКИЯТ ВЪЗРОЖДЕНСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ ЗА ДЕМОГРАФСКОТО РАЗВИТИЕ НА ПЛОВДИВСКИЯ САНДЖАК ПРЕЗ XIX ВЕК

Венцислав Мучинов

Българският възрожденски периодичен печат представлява важен извор за историко-демографското развитие на българските земи през епохата на Възраждането, включително и за Пловдивския санджак, чието формиране към края на 40-те години на XIX век¹ в общи линии съвпада хронологически с началните стъпки на българската преса. В настоящата публикация ще се направи опит да се диференцират основните проблеми във връзка с демографското развитие на Пловдивския санджак, за който може да се открие информация на страниците на възрожденските ни периодични издания. За целта се проследяват теченията на едни от най-авторитетните български вестници и списания от тази епоха, излизали както в пределите на Османската империя (предимно в столицата Цариград), така и извън нейните граници².

Първият основен проблем, за който могат да се извлекат сведения от страниците на българската възрожденска преса, е този за числеността и териториалното разпределение на населението в Пловдивския санджак през XIX век (до 1878 г.).

Българските издания черпят информация по проблема от няколко източника. На първо място това са официалните османски регистри на населението (т.нар. нуфуз дефтери). Въз основа на техните данни публикуващите във възрожденската преса автори се опитват да определят общата численост на населението както по отделните кази, така и за целия Пловдивски санджак. Например въз основа на посочените османски документи през 1858 г. х. Г. Славов изчислява на страниците на „Цариградски вестник“ числеността на населението на Ескизаарската (Старозагорската) каза³. Въпреки неизбежните неточности, плод най-вече на различните интерпретации на термина „нуфуз“, този род публикации съдържат най-цялостна информация по отношение на демографската проблематика.

Българската преса заимства данни за числеността на населението и от излизания в Османската империя чуждестранни вестници и списания. Пример в тази насока е обнародваната в сп. „Летоструй“ за 1870 г. обширна статия за населението на Пловдивския санджак, която е препечатана от излизания на френски език в Цариград вестник „Le Courrier d'Orient“, известен с пробългарските си симпа-